

Chemische bestrijdingsmiddelen: zegen of vloek?

Lezing

Haarlem 18 oktober 2023

Organisatie: Stichting Tuin van Haarlem

Spreker: Jelmer Buijs

Met dank aan Margriet Mantingh

Uitgevoerd onderzoek naar verspreiding van bestrijdingsmiddelen in ons milieu

- 2018; Veehouderijbedrijven in Gelderland
- 2018-2023; Landbouwbedrijven in diverse provincies
- 2019; Begraasde natuurgebieden in Gelderland
- 2019; Natuurgebieden in Noordrijn-Westfalen (Duitsland)
- 2020-2023; Natuurgebieden en dorpen in Drenthe
- 2021; Begraasde natuurterreinen in vijf Europese landen
- 2022; Paardenbloemen in openbare parken in 7 provincies in Nederland
- 2022-2023; Lucht en vegetatie metingen in Drenthe en op de Veluwe

Bij metingen betrokken organisaties

- Mijn eigen firma 'Buijs Agro-Services' (Bennekom)
- Pesticide Action Network Nederland
- Mantingh Environment and Pesticides (Assen)
- Vereniging Meten is Weten (Westerveld)
- Eigenaren van landbouwbedrijven, natuurterreinen en particuliere erven (door heel Nederland)
- Ark Natuurontwikkeling (Nijmegen)

Financiering

- Provincie Gelderland en enkele gemeenten
- Particulieren en landbouwbedrijven
- Diverse stichtingen in Nederland en Duitsland
- Geen landelijke overheid

Bestrijdingsmiddelen in Paardenbloemen

met medewerking van onder andere Stichting Tuin van
Haarlem

Rapportage 2022

Aanleiding voor onderzoek paardenbloemen

De dood van rupsen van de Grote Beer vlinder op paardenbloemen uit een park in gemeente Zuidplas (2021)

De paardenbloemen uit dat park gaven het beeld van ernstige verontreiniging.

Die resultaten vormde de aanleiding van dit bredere onderzoek in alle andere parken

Doel onderzoek

- Vaststellen in welke mate deze wilde plant bestrijdingsmiddelen uit de omgeving opneemt
- Vaststellen of openbare parken een geschikt leefmilieu bieden aan insecten die op paardenbloemen leven
- Begrijpen waar de gevonden bestrijdingsmiddelen gebruikt worden
- Begrijpen of de paardenbloem een geschikte plant is als bio-indicator

Uitvoering onderzoek

- De bemonstering van 15 locaties door heel Nederland werd uitgevoerd door 10 vrijwilligers die allemaal instructies hebben gekregen hoe ze te werk dienden te gaan
- De gekozen locaties bevonden zich op 0-8 kilometer van de dichtstbijzijnde met bestrijdingsmiddelen behandelde akkers

Periode van monstername

- De monsters werden genomen tussen 8/4/22 en 8/5/22 en op een locatie op 25/10/21.

Resultaten

- In alle monsters werden bestrijdingsmiddelen uit de landbouw gevonden; in 100% van alle monsters prosulfocarb (tegen onkruid) en in 87% fthalimide (omzettingsproduct van middel tegen schimmels)
- In alle monsters werden middelen gevonden tegen teken en vlooien bij honden; in 50% fipronil en in 50% permethrin en daarnaast nog vele andere middelen

Betekenis voor mens en milieu

- Voor de paardenbloemen betekent dit dat zij hoogstwaarschijnlijk ongeschikt waren voor de gezonde ontwikkeling van insecten
- De gehalten waren ver beneden de door de EU toegelaten maximum gehalten in levensmiddelen
- Geen enkele instelling heeft tot nu toe fysiek onderzoek uitgevoerd naar de betekenis van de gevonden cocktails van bestrijdingsmiddelen/biociden/diergeneesmiddelen voor insecten en vogels
- Niemand is ook van plan om daarnaar onderzoek te doen; het geeft maar ellende

Media

- De afgelopen jaren zijn op basis van onze metingen veel artikelen in regionale dagbladen verschenen en ook in dagblad Trouw en in mindere mate in de Volkskrant
- Wij hebben zelf regelmatig artikelen geschreven voor vaktijdschriften, zowel nationaal als internationaal

Politieke gevolgen

Over diverse van onze onderzoeken zijn kamervragen gesteld, ook 12 over de resultaten van het paardenbloemen onderzoek (door mevr. Akerboom van de PvdD)

In de regel werden die door de ministers met nietszeggende antwoorden afgehandeld in de trend van;

- ‘de gebruikers bedoelen het goed’
- ‘alle middelen zijn toegestaan’
- ‘het toelatingsbeleid is zeer streng’

Uitstoot van landbouwgif door sierteelten

Metingen van landbouwgif
in de lucht 2022-2023

Voorlopige bevindingen: in
de lucht zitten door het jaar
heen ongeveer 40
verschillende
bestrijdingsmiddelen,
inclusief glyfosaat, plus
waarschijnlijk honderden
geheime zogenaamde
hulpstoffen

Meting van landbouwgif in de bodem

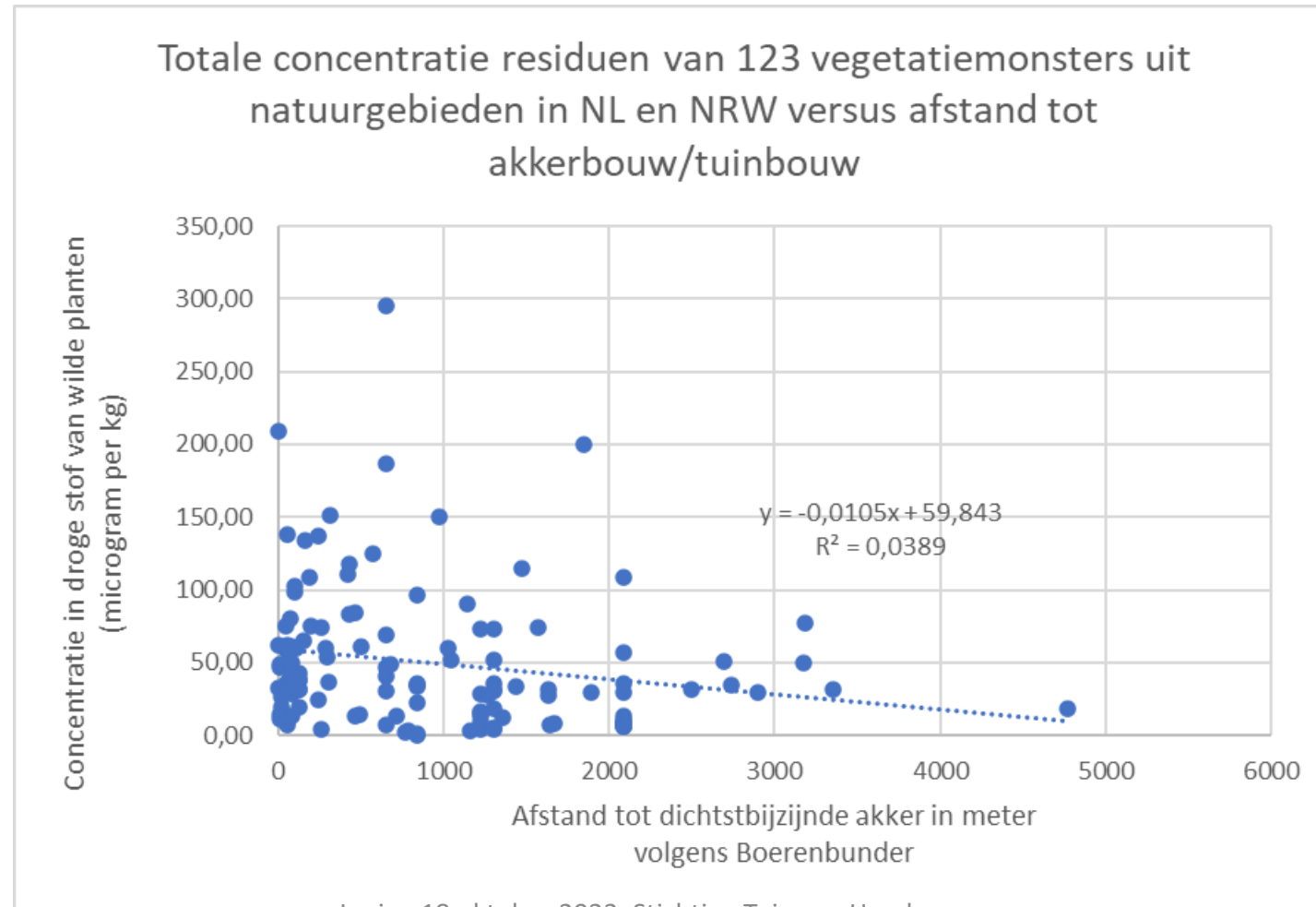
Samenstelling bollengrond in Drenthe (Geeuwenbrug, september 2019)

Conclusie: In de grond vinden we in de regel tot 50 verschillende bestrijdingsmiddelen; het is met recht 'gifgrond'

Er zijn geen normen voor deze stoffen in de bodem

Monster	Compound	µg/kg	µg/kgDS	mg/kgDS	Opmerking
Grond	Azoxystrobin 1	62,69	70,6	0,0706	
	Bixafen 1	1,55	1,7	0,0017	< 1.6 µg/kg
	Boscalid 1	51,82	58,4	0,0584	
	Dimethenamid 1	1,55	1,7	0,0017	< 1.6 µg/kg
	Fenpropidin 1	1,65	1,9	0,0019	
	Fluopyram 1	24,33	27,4	0,0274	
	Fosthiazate 1	0,73	0,8	0,0008	< 1.6 µg/kg
	Imidacloprid 1	4,30	4,8	0,0048	
	Metamitron 1	1,95	2,2	0,0022	
	Prothioconazole-desthio 1	11,72	13,2	0,0132	
	DICHLOROBENIL (afbr. chloorthian)	1,59	1,8	0,0018	< 1.6 µg/kg
	DIFENYL	5,33	6,0	0,0060	
	FTHALIMIDE (afbr. folpet)	Kwalitatief aangetoond			
	ETHOPROFOS	0,89	1,0	0,0010	< 1.6 µg/kg
	HEXACHLOORBENZEEN	1,97	2,2	0,0022	
	TERBUTYLAZIN	3,55	4,0	0,0040	
	PIRIMICARB	0,89	1,0	0,0010	< 1.6 µg/kg
	ETHOFUMESAAT	1,78	2,0	0,0020	
	METOLACHLOOR-S	19,54	22,0	0,0220	
	FENPROPIMORF	2,66	3,0	0,0030	
	ANTRAQUINON	3,55	4,0	0,0040	
	PENDIMETHALIN	74,64	84,1	0,0841	
	p,p'-DDE	5,33	6,0	0,0060	
	DIELDRIN	1,33	1,5	0,0015	< 1.6 µg/kg
	CYPROCONAZOOL	17,76	20,0	0,0200	
	p,p'-DDD + o,p'-DDT	8,88	10,0	0,0100	
	p,p'-DDT	14,52	16,4	0,0164	
	TEBUCONAZOOL	79,92	90,0	0,0900	
	EPOXICONAZOOL	18,65	21,0	0,0210	
	LAMBDA-CYHALOTHRIN	2,66	3,0	0,0030	
	FENVALERAAT + ESFENVALERAAT	5,33	6,0	0,0060	
	DIFENOCONAZOOL	8,88	10,0	0,0100	
	Pyraclostrobin 1	7,46	8,4	0,0084	

Invloed afstand akkerbouw op gif belasting

Lezing 18 oktober 2023, Stichting Tuin van Haarlem
Ir. Jelmer Buijs

Meting van paardenbloem langs Leendert Meeszstraat, Haarlem

classificatie	Naam bestrijdingsmiddel	µg/kgDS	PFAS a.i.	PFAS toevoegstoffen
Insecticide	<i>Dinotefuran</i>	27,7		geheim
Fungicide	<i>Fluopyram</i>	11,9	PFAS	geheim
Fungicide	<i>Propamocarb hydrochloride</i>	>0		geheim
Fungicide	<i>Pyraclostrobin</i>	>0		geheim
Fungicide	<i>AZOXYSTROBIN</i>	48,7		geheim
Herbicide	<i>CHLOORPROFAM</i>	0,8		geheim
Insecticide	<i>ETO FENPROX</i>	7,1		geheim
Fungicide	<i>FENYLFENOL-2</i>	0,6		geheim
Fungicide	<i>FLUTOLANIL</i>	3,9	PFAS	geheim
Fungicide	<i>FTHALIMIDE (afbr. folpet)</i>	11,2		geheim
Herbicide	<i>METOLACHLOOR-S</i>	0,7		geheim
Herbicide	<i>PENDIMETHALIN</i>	1,8		geheim
Herbicide	<i>PROSULFOCARB</i>	2,6		geheim
Fungicide	<i>TEBUCONAZOOL</i>	3,5		geheim
		120,7		

Rechtszaak in Boterveen

- Geschil: bewoners zijn bezorgd om hun gezondheid en woongenot
1. Daar is goede reden voor; de spuitniveaus kun je zien, ruiken en voelen.
 2. Vrijwel alle van de door ons gevonden stoffen hebben neurotoxische, carcinogene, genotoxische of andere kwalijke eigenschappen
 3. Tal van mensen krijgen Parkinson en andere ziekten; er wordt geen bevolkingsonderzoek naar gedaan

Positie telers

- Ze gebruiken wettelijk toegestane bestrijdingsmiddelen die op een ongeloofwaardige manier zijn getest in afwezigheid van de honderden 'hulpstoffen'
- De telers gaan er graag vanuit dat de overheid de gezondheid van henzelf en van de bewoners beschermt, zonder de inhoud van die bescherming te kennen
- In contractteelten hebben telers vaak niet heel veel vrijheid om andere teeltmaatregelen te nemen
- De vele adviseurs over gewasbescherming hebben allemaal belang bij de verkoop van meer chemie

Uitspraak in Boterveen

- Door de eerste rechter werden op 12 juni alle gebruikte middelen verboden en in hoger beroep op 10 juli werden vier daarvan uitgezonderd. Die mag de lelieteler 2023 dus wel toepassen
- Het gaat daarbij om metamitron (h), paraffine olie (b), prothioconazool (f) & rimsulfuron (h)

Waarop is uitspraak gebaseerd?

- De teler doet inbreuk op het recht op een gezonde leefomgeving van de bewoners door het wekelijkse gebruik van 33 bestrijdingsmiddelen van een spuitschema
- advies van GGD: op de dag van spuiten: ramen en deuren te sluiten, binnen te blijven en niet in de tuin verblijven; (huis)dieren binnen te houden; drinkwater voor dieren naar binnen te halen; schoenen bij de deur laten staan om geen gif binnen te slepen; kinderen niet buiten laten spelen op het gazon.”

Consequenties voor de teler

- Moet de proeven met lelies in Boterveen herstructureren
- Beter overdenken waar hij wat gaat planten in 2024
- Uitkiezen van velden voor 2024 waar geen akkerwinde staat (dat niet te bestrijden is met toegelaten herbiciden)
- Uitwerken van een teeltsysteem dat voor de omwonenden en voor zichzelf minder risico's heeft

Na Boterveen

- Diverse groepen van bewoners beraden zich op juridische acties tegen gebruikers van landbouwgif
- De naleving van de rechterlijke uitspraak wordt door betrokkenen gecontroleerd door het doen van metingen in de directe omgeving
- Het is alle betrokkenen inmiddels duidelijk dat het toetsingskader van de toelatingsautoriteit Ctgb (Ede) zeer weinig betekenis heeft voor de bescherming van mens en milieu; het fungeert voornamelijk als rookgordijn, waarachter autoriteiten en telers zich kunnen verschuilen
- Ctgb vindt het niet haar taak om te monitoren waar de door haar toegelaten stoffen zich in het milieu en in de mens belanden, en al helemaal niet van cocktails
- Dat er nog steeds geen uitzicht is op een toetsing van middelen voor mens en milieu die een relatie heeft met de werkelijkheid

Het streven naar veilige middelen door de overheid?

- Het Ctgb streeft officieel naar toelating van meer laag risico middelen (in 2018 ging het om 25%)
- Het Ctgb laat ook voortdurend nieuwe chemische middelen toe (75% in 2018)
- De politiek heeft het beoordelingskader van het Ctgb op geen enkele manier aangepast en verschuilt zich vaak achter EFSA en achter 'gebrek aan kennis'
- Het Ctgb betreft veel onderzoek die negatieve gevolgen aantonen voor mens en milieu niet in haar beoordeling; zij vindt zichzelf daartoe namelijk niet verplicht (volgens recente uitspraak Europese Hof is zij daartoe wel verplicht)
- Het verdienmodel van het Ctgb is gebaseerd op het toelaten van heel veel middelen op de markt; het is tevens het streven van de overheid, LTO en de producenten van landbouwgif

Oplossingen voor specifieke gebieden

- Verandering van de te telen gewassen (bv gras i.p.v. bollen)
- Omschakeling naar biologische teelten
- Convenanten met telers met uitsluiting van bepaalde middelen
- Verandering van landbouwbestemming in natuurbestemming
- Afzien van het gebruik van chemische middelen tegen vlooien en teken bij huisdieren en DEET-houdende middelen tegen insecten

Mogelijke activiteiten door bewoners

- Feiten verzamelen door het doen van metingen ter plaatse (lucht, bodem, water, planten); 382 Euro per multi meting van 707 bestrijdingsmiddelen. Exclusief kosten van interpretatie
- Luchtfilterpaal kost ongeveer 1000 Euro (model: passivfilter); ook te huren
- Gebruiken van metingen uit andere gebieden in de plaatselijke politiek
- Doen van biologische waarnemingen aan planten en dieren
- Uitkopen van teler(s) (>100.000 Euro per ha) en het onderbrengen van de grond in een stichting voor duurzaam grondgebruik
- Aanpassen bestemmingsplannen
- Sluiten van convenanten met telers of hun afnemers
- Afdwingen van bufferstroken (die overigens niet erg werkzaam zijn)
- Voeren van rechtszaken om gebruik van landbouwgif te beperken

Egmond-Binnen: transitie van bollengrond naar natuurlijke begroeiing

Foto:
Natasha
Nozdrina

Dank voor uw aandacht

Duinvliet,
2022